

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM

NGUYỄN THỊ THANH XUÂN

**NGHIÊN CỨU ĐẶC ĐIỂM BỆNH LÝ,
LÂM SÀNG BỆNH ĐẦU ĐEN DO ĐƠN BÀO
HISTOMONAS MELEAGRIDIS GÂY RA Ở GÀ
TẠI TỈNH THÁI NGUYÊN**

Chuyên ngành: Thú y

Mã số: 60 64 01 01

LUẬN VĂN THẠC SĨ THÚ Y

Người hướng dẫn khoa học: *TS. Nguyễn Văn Quang*

Thái Nguyên, năm 2014

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của chúng tôi. Các kết quả nghiên cứu trong luận văn này là hoàn toàn trung thực, chưa hề sử dụng để bảo vệ một học vị nào. Mọi sự giúp đỡ cho việc hoàn thành luận văn đều đã được cảm ơn. Các thông tin, tài liệu trình bày trong luận văn này đã được ghi rõ nguồn gốc.

Tác giả luận văn

Nguyễn Thị Thanh Xuân

LỜI CẢM ƠN

Trong suốt 2 năm học tập, cùng với sự nỗ lực của bản thân, tôi đã nhận được sự giúp đỡ, hướng dẫn tận tình của nhiều cá nhân và tập thể, đến nay luận văn của tôi đã hoàn thành. Nhân dịp này, cho phép tôi được bày tỏ lòng biết ơn và cảm ơn chân thành tới thầy giáo TS. Nguyễn Văn Quang, cô giáo GS.TS. Nguyễn Thị Kim Lan và NCS.Ths. Trương Thị Tính đã tận tình hướng dẫn, chỉ bảo và tạo mọi điều kiện giúp đỡ tôi trong suốt quá trình hoàn thành luận văn tốt nghiệp.

Tôi xin trân trọng cảm ơn sự giúp đỡ to lớn về cơ sở vật chất của Khoa Chăn nuôi thú y - Trường Đại học Nông Lâm Thái Nguyên và Khoa Nông Lâm - Trường Cao đẳng Kinh tế kỹ thuật Thái Nguyên.

Tôi xin bày tỏ lòng cảm ơn chân thành tới Ban giám hiệu, Phòng QLĐT Sau Đại học Trường Đại học Nông Lâm Thái Nguyên đã giúp đỡ tạo điều kiện cho tôi trong suốt quá trình học tập và nghiên cứu tại trường.

Tôi xin trân trọng cảm ơn sự giúp đỡ nhiệt tình của cán bộ Trạm thú y và nhân dân của các huyện Phú Bình, Phổ Yên, Võ Nhai, Định Hóa (tỉnh Thái Nguyên) đã tạo điều kiện giúp đỡ tôi trong suốt quá trình thực hiện đề tài.

Cuối cùng tôi xin cảm ơn sự động viên khích lệ của gia đình, bạn bè và đồng nghiệp trong suốt thời gian thực hiện luận văn khoa học này.

Tôi xin trân trọng cảm ơn!

Thái Nguyên, ngày tháng năm 2014

Tác giả luận văn

Nguyễn Thị Thanh Xuân

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	1
1. Tính cấp thiết của đề tài	1
2. Mục tiêu nghiên cứu.....	1
3. Ý nghĩa khoa học và thực tiễn của đề tài	2
3.1. Ý nghĩa khoa học	2
3.2. Ý nghĩa thực tiễn	2
Chương 1: TỔNG QUAN TÀI LIỆU	3
1.1. Cơ sở khoa học của đề tài	3
1.1.1. Đặc điểm của đơn bào <i>Histomonas meleagridis</i> ký sinh ở gia cầm	3
1.1.2. Bệnh đầu đen (<i>Histomonosis</i>) ở gà	6
1.2. Tình hình nghiên cứu trong và ngoài nước	15
1.2.1. Tình hình nghiên cứu trong nước.....	15
1.2.2. Tình hình nghiên cứu trên thế giới.....	16
Chương 2: ĐỐI TƯỢNG, VẬT LIỆU, NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	29
2.1. Đối tượng và vật liệu nghiên cứu.....	29
2.1.1. Đối tượng nghiên cứu	29
2.1.2. Vật liệu nghiên cứu	29
2.2. Địa điểm, thời gian nghiên cứu.....	30
2.2.1. Địa điểm nghiên cứu	30
2.2.2. Thời gian nghiên cứu	30
2.3. Nội dung nghiên cứu	30
2.3.1. Nghiên cứu bệnh đầu đen ở gà tại tỉnh Thái Nguyên	30
2.3.2. Nghiên cứu bệnh đầu đen ở gà gây nhiễm.....	30
2.4. Phương pháp nghiên cứu.....	31
2.4.1. Phương pháp nghiên cứu bệnh đầu đen do đơn bào <i>H. meleagridis</i> gây ra ở gà tại tỉnh Thái Nguyên.....	31

2.4.2. Phương pháp nghiên cứu bệnh đầu đen ở gà gây nhiễm	33
2.4.3. Thử nghiệm 3 phác đồ điều trị bệnh đầu đen cho gà gây nhiễm	38
Chương 3: KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU	40
3.1. Kết quả nghiên cứu bệnh đầu đen do <i>H. meleagridis</i> gây ra ở gà tại tỉnh Thái Nguyên	40
3.1.1. Tỷ lệ nhiễm <i>H. meleagridis</i> ở gà tại một số địa phương thuộc tỉnh Thái Nguyên qua mổ khám	40
3.1.2. Triệu chứng lâm sàng của gà mắc bệnh đầu đen	42
3.2. Kết quả nghiên cứu bệnh đầu đen ở gà gây nhiễm	48
3.2.1. Kết quả gây nhiễm đơn bào <i>H. meleagridis</i> cho gà	48
3.2.3. Triệu chứng lâm sàng của gà mắc bệnh đầu đen do gây nhiễm	52
3.2.4. Diễn biến thân nhiệt của gà mắc bệnh sau gây nhiễm	55
3.2.6. Nghiên cứu bệnh tích của gà sau gây nhiễm.....	59
3.2.7. Khối lượng, thể tích một số cơ quan nội tạng của gà sau gây nhiễm	64
3.3. Thử nghiệm 3 phác đồ điều trị bệnh đầu đen cho gà gây nhiễm	67
KẾT LUẬN VÀ ĐỀ NGHỊ	69
1. Kết luận	69
2. Đề nghị	69
TÀI LIỆU THAM KHẢO	71

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

cm	:	Centimet
cm ³	:	Centimet khối
cs.	:	Cộng sự
ĐC	:	Đối chứng
<i>E. coli</i>	:	<i>Escherichia coli</i>
<i>E. tenella</i>	:	<i>Eimeria tenella</i>
g	:	Gam
GN	:	Gây nhiễm
<i>H. meleagridis</i>	:	<i>Histomonas meleagridis</i>
<i>H. ganillarum</i>	:	<i>Heterakis ganillarum</i>
kg	:	Kilogam
KL	:	Khối lượng
mg	:	Minigam
ml	:	Minilit
mm	:	Minimet
Nxb	:	Nhà xuất bản
P _α	:	Mức ý nghĩa
spp.	:	species
TN	:	Thí nghiệm
tr.	:	Trang
TT	:	Thể trọng
μm	:	Micromet

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 3.1. Tỷ lệ nhiễm đơn bào <i>H. meleagridis</i> ở gà theo địa phương	40
Bảng 3.2. Triệu chứng lâm sàng của gà mắc bệnh đầu đen do đơn bào <i>Histomonas meleagridis</i> gây ra	43
Bảng 3.3. Bệnh tích đại thể của gà mắc bệnh đầu đen do đơn bào . <i>H.meleagridis</i> gây ra	45
Bảng 3.4. Bệnh tích vi thể của gà mắc bệnh đầu đen	48
Bảng 3.5. Kết quả gây nhiễm đơn bào <i>H. meleagridis</i> cho gà.....	49
Bảng 3.6. Thời gian xuất hiện triệu chứng lâm sàng ở gà sau gây nhiễm qua đường miệng.....	51
Bảng 3.7. Thời gian xuất hiện triệu chứng lâm sàng ở gà gây nhiễm qua lỗ huyết.....	52
Bảng 3.8. Triệu chứng lâm sàng của gà mắc bệnh đầu đen do gây nhiễm.....	53
Bảng 3.9. Diễn biến thân nhiệt của gà mắc bệnh sau gây nhiễm.....	56
Bảng 3.10. Thời gian chết của gà sau gây nhiễm.....	58
Bảng 3.11. Bệnh tích đại thể của gà sau gây nhiễm.....	60
Bảng 3.12. Bệnh tích vi thể một số cơ quan của gà mắc bệnh đầu đen do gây nhiễm	62
Bảng 3.13. Khối lượng cơ thể và các nội quan của gà thí nghiệm	64
Bảng 3.14. Sự thay đổi thể tích các nội quan của gà thí nghiệm	66
Bảng 3.15. Hiệu lực của thuốc trị bệnh đầu đen cho gà gây nhiễm.....	68

DANH MỤC CÁC HÌNH

Hình 3.1. Biểu đồ tỷ lệ nhiễm đơn bào <i>H. meleagridis</i> ở gà theo địa phương	42
Hình 3.2. Đồ thị diễn biến thân nhiệt của gà sau gây nhiễm	57

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Chăn nuôi gia cầm là một nghề truyền thống lâu đời của người dân Việt Nam. Ngày nay, nhờ những tiến bộ về di truyền, giống, thức ăn, kỹ thuật chăn nuôi và công tác thú y mà chăn nuôi gia cầm ngày càng phát triển. Hàng năm, chăn nuôi gà đã cung cấp khoảng 350 - 450 nghìn tấn thịt và hơn 2,5 - 3,5 tỷ quả trứng. Xu hướng phát triển chăn nuôi nói chung theo hướng thâm canh công nghiệp hóa đang diễn ra mạnh mẽ, đặc biệt là chăn nuôi gà. Chăn nuôi gà có khả năng đáp ứng nhanh nhu cầu về trứng và thịt, mang lại hiệu quả kinh tế cao cho người chăn nuôi.

Khi chăn nuôi gà phát triển thì tình hình dịch bệnh cũng diễn biến phức tạp hơn. Việt Nam là nước nằm trong vùng khí hậu nhiệt đới nóng ẩm, rất thích hợp cho các loài ký sinh trùng phát triển, ký sinh và gây bệnh trên đàn gà. Các nhà khoa học trong và ngoài nước đã phát hiện hơn 73 loài đơn bào ký sinh và gây bệnh cho vật nuôi, trong đó có đơn bào *Histomonas meleagridis* gây bệnh đầu đen ở gà.

Bệnh đầu đen là bệnh mới xuất hiện ở nước ta trong vài năm gần đây, đến nay đã thấy ở khắp các vùng miền trong cả nước. Bệnh tiến triển khá nhanh với những biểu hiện bất thường ở gà như ủ rũ, xù lông, giảm ăn, uống nhiều nước, phân loãng màu vàng lưu huỳnh; da vùng đầu ban đầu xanh tím sau đó chuyển sang thâm đen (bởi vậy được gọi là bệnh đầu đen). Bệnh có những bệnh tích đặc trưng như: viêm hoại tử tạo mũ ở ruột, manh tràng và gan; manh tràng đóng kén trắng...

Trong vài năm gần đây, ở tỉnh Thái Nguyên đã xuất hiện bệnh đầu đen trên gà thả vườn, người chăn nuôi và cán bộ thú y cơ sở chưa có biện pháp phòng chống dịch bệnh nên bệnh đã gây thiệt hại lớn cho chăn nuôi gà ở các địa phương.

Xuất phát từ yêu cầu thực tế chăn nuôi gà tại tỉnh Thái Nguyên, chúng tôi tiến hành đề tài: **“Nghiên cứu đặc điểm bệnh lý, lâm sàng bệnh đầu đen do đơn bào *Histomonas meleagridis* gây ra ở gà tại tỉnh Thái Nguyên”**.

2. Mục tiêu nghiên cứu

- Nghiên cứu tình hình nhiễm đơn bào *Histomonas meleagridis* ở gà nuôi tại tỉnh Thái Nguyên.

- Nghiên cứu đặc điểm bệnh lý và lâm sàng bệnh đầu đen do đơn bào *H. meleagridis* gây ra ở gà. Từ đó có cơ sở khoa học đề xuất biện pháp phòng trị bệnh.

3. Ý nghĩa khoa học và thực tiễn của đề tài

3.1. Ý nghĩa khoa học

Kết quả của đề tài là những thông tin khoa học về một số đặc điểm bệnh lý và lâm sàng bệnh đầu đen do đơn bào *H. meleagridis* gây ra ở gà, có một số đóng góp mới cho khoa học.

3.2. Ý nghĩa thực tiễn

Kết quả của đề tài là cơ sở khoa học giúp người chăn nuôi hiểu về bệnh, phát hiện bệnh kịp thời, từ đó áp dụng quy trình phòng, trị bệnh đầu đen cho gà nhằm hạn chế tỷ lệ nhiễm và thiệt hại do bệnh đầu đen gây ra; góp phần nâng cao năng suất chăn nuôi, thúc đẩy nghề chăn nuôi gà phát triển.